

35. İl Müftüleri İstişare Toplantısı

SONUÇ BİLDİRGESİ

T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI
Diyanet İşleri Başkanlığı

35. İl Müftüleri İstişare Toplantısı
15-18 Ekim 2018 / Ankara

35. İl Müftüleri İstişare Toplantısı

SONUÇ BİLDİRGESİ

Diyanet İşleri Başkanlığımız tarafından, milletimize sunulan hizmetleri değerlendirmek, çalışmalarda ilke ve metot birliğini sağlamak, teşkilat mensuplarımız arasında iletişimi güçlendirerek bilgi paylaşımında bulunmak, yeni gelişme ve planlamaları müzakere etmek üzere düzenlenen 35. İl Müftüleri İstişare Toplantısı 15-18 Ekim 2018 tarihleri arasında Ankara'da gerçekleştirilmiştir.

35. İl Müftüleri İstişare Toplantısı

SONUÇ BİLDİRGESİ

Toplumun Din Konusunda Aydınlatmada Diyanet-İlahiyat İşbirliği İmkânları/Stratejileri üst başlığı ile gerçekleşen toplantıya, Başkanlığımızın üst düzey yetkilileri ve 81 il müftüsü ile beraber ilk defa İlahiyat/İslami İlimler fakülteleri dekanları da katılmıştır.

35. İl Müftüleri İstişare Toplantısı

SONUÇ BİLDİRGESİ

4 gün süren toplantı boyunca;

- Din İstismarı ile Mücadele,
- Aile ve Gençliğe Yönelik Tehditlerle Mücadele,
- Din Hizmeti Çeşitliliği Açısından, Nitelikli Personel İhtiyacı Bağlamında, Din Görevlileri ve İlahiyat Öğrencilerinin Yeterliklerinin Gözden Geçirilmesi,

35. İl Müftüleri İstişare Toplantısı

SONUÇ BİLDİRGESİ

- Dinî Hayata Rehberlik Etme Sorumluluğu Bağlamında Diyanet-İlahiyat Perspektifinin Hayata Yansımaları,
- İrşat Faaliyetlerinin Etkinlik ve Verimliliği,
- Dinî Hayata Etkisi Bakımından İslam Dünyasının İçinden Geçtiği Süreçler

konuları etraflıca müzakere edilmiştir.

35. İl Müftüleri İstişare Toplantısı
SONUÇ BİLDİRGESİ

**35. İl Müftüleri İstişare Toplantısı sonucunda
aşağıdaki hususların kamuoyuyla paylaşılmasında
fayda mülahaza edilmiştir:**

35. İl Müftüleri İstişare Toplantısı

SONUÇ BİLDİRGESİ

1 Hz. Âdem'den son peygamber Hz. Muhammed'e (s.a.s.) Allah'ın gönderdiği vahyin ortak adı olan İslam, insanın kendisiyle, Rabbiyle, toplumla, çevreyle ve bütün varlık âlemiyle ilişkisini en ideal düzeyde belirleyen ilkeleri açıklayarak onun dünya ve ahiret huzurunu temin eden ilahi bir nizamdır. Allah'ın son ve evrensel mesajı Kur'an-ı Kerim, özgürlüğün en büyük teminatı olarak sadece Allah'a kulluğu, adaleti, temel hak ve hürriyetlerin dokunulmazlığını, iktisatta ihsan ve itkan bilinciyle çalışarak hakça paylaşmayı, çevre ve toplumla ilişkilerde şefkat ve merhameti emretmektedir. Nitekim hak ve hakikat yolunun en büyük öğretmenleri peygamberler, tevhit inancının yerleşmesi, adaletin tesisi ve güzel ahlakın yaşanması için mücadele ederek insanlığın rehberi olmuştur. Dolayısıyla, Allah'a iman ederek kulluk sorumluluğunu yüklenen müminler için en büyük gaye, son Peygamberin ardından Kur'an ve sünnetin rehberliğinde, yeryüzünde ma'rufun teminatı olmaktır.

T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI
Diyanet İşleri Başkanlığı

35. İl Müftüleri İstişare Toplantısı
15-18 Ekim 2018 / Ankara

35. İl Müftüleri İstişare Toplantısı

SONUÇ BİLDİRGESİ

2 İlk emri "Oku!" ile başlayan Kur'an-ı Kerim; akletmeye, tefekkür, tezekkür ve tedebbüre vurgu yapan ayetleriyle her daim bilgiyi, hikmeti ve marifeti yüceltmektedir. Bu itibarla, Kur'an ve sünnetin en doğru şekilde anlaşılması ve aynı zamanda, varlığın ve kâinatın da müstakim bir bakışla yorumlanması elzemdir. Nitekim Kur'an ve sünnetin rehberliğinde İslam medeniyetini inşa eden Müslümanlar, kısa sürede büyük bir ilmî inkılap ve inkişaf gerçekleştirerek asırlar boyunca bilimin bütün alanlarında insanlığın ufkunu aydınlatmıştır. Hal böyleyken, son iki asırdır İslam dünyasının dinin sahih bilgisini ve bilimin gerçeklerini ihmal etmesinin bilgiyi üretme, güncelleme, değere dönüştürme ve hayata kılavuz yapma konusunda zamanın gerisinde kalışının İslam coğrafyasının maruz kaldığı menfi tablo üzerindeki etkisi yadsınamaz. Dolayısıyla bugün İslam'ı sahih kaynaklardan, doğru bir metodolojiyle, eşyayı ve hadiseleri sağlam, hikmetli ve ferasete dayalı bir bakış açısıyla okumak hayati önem arz etmektedir.

T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI
Diyanet İşleri Başkanlığı

35. İl Müftüleri İstişare Toplantısı
15-18 Ekim 2018 / Ankara

35. İl Müftüleri İstişare Toplantısı

SONUÇ BİLDİRGESİ

3 Yıllarca insanlarımızın saf dinî duygularını kirli emellerine alet eden dış güdümlü bir suç ve terör örgütü olan FETÖ; itikadî, amelî ve ahlâkî bir sapma hareketidir. Bu hain şebekenin, Allah ve peygamber tasavvurunu, İslamî kavramları, insanî ve vicdanî değerleri tahrif, tahrip ve istismar ederek başta yüce dinimiz olmak üzere vatanımıza, birliğimize, beraberliğimize, kardeşliğimize, istiklal ve istikbalimize kastettiği gerçeği her türlü izahattan varestedir. Diğer taraftan bu ve benzeri sapkın yapıların varlığı göstermiştir ki yüce dinimiz İslam'ın evrensel hakikatleri konusundaki cehalet ya da istismar, birçok bireysel ve sosyal soruna neden olmaktadır. Bu gerçeğin farkında olarak Diyanet İşleri Başkanlığı, insanlarımızın iyi niyet ve temiz duygularını istismar edenlere, İslam'ın kavramlarını kullanarak bozgunculuk yapanlara, yanlış bilgilerle din konusunda toplumumuzu ayrıştırma ve aldatmaya yönelik bütün söylem ve faaliyetlere karşı üzerine düşen sorumlulukları yapmaya ve milletimizi bilgilendirmeye devam edecektir. Bu bağlamda, dinimizi karanlık emellerine ve menfaatlerine alet edenlere, birlik ve beraberliğimizi, huzur ve kardeşliğimizi hedef alanlara karşı hep beraber daha dikkatli olmak, ihmal edilemez bir sorumluluktur.

T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI
Diyanet İşleri Başkanlığı

35. İl Müftüleri İstişare Toplantısı
15-18 Ekim 2018 / Ankara

35. İl Müftüleri İstişare Toplantısı

SONUÇ BİLDİRGESİ

4 İslam'ın muazzez kavramlarını istismar ederek İslam coğrafyasını kan ve gözyaşı diyarı haline getiren DEAŞ, Boko Haram, eş-Şebab vb. örgütlerin arkasında kirli çıkar ilişkilerinin olduğu aşikârdır. Güç ve iktidar savaşlarının, sinsî küresel projelerin ürettiği bu kukla terör yapıları, şehirleri harabeye çevirmekte, İslam medeniyetinin tarihî, kültürel, estetik ve mimarî mirasını da yok etmektedir. Bu meyanda söz konusu terör örgütleri, özellikle gençleri kandırıp hain emellerine alet etmektedir. Dolayısıyla bütün Müslümanların, gençlerin taşeron terör örgütlerinin eline düşüp heba olmaması için işbirliği içinde çalışmaları hayatî bir sorumluluktur. Bu bağlamda İslam'ın hak, hakikat, rahmet ve merhamet ilkeleri ile medeniyetimizin ilim, hikmet, ahlak ve hukuk mefkûresinin yeni nesillere iyi anlatılıp öğretilmesi zorunluluk arz etmektedir. Bu sebeple Diyanet İşleri Başkanlığı ve İlahiyat/İslami İlimler Fakülteleri arasında her düzeyde daha sıkı bir işbirliği ile halkımızın bilinçlendirilmesi ve özellikle gençlerimizin eğitimi konusunda ortak projeler ve programlar geliştirilmesi oldukça önemlidir.

T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI
Diyanet İşleri Başkanlığı

35. İl Müftüleri İstişare Toplantısı
15-18 Ekim 2018 / Ankara

35. İl Müftüleri İstişare Toplantısı

SONUÇ BİLDİRGESİ

5 Diyanet İşleri Başkanlığı ve İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerinin, milletimizin ve bütün Müslümanların dinî hayatına ve geleceğine rehberlik etme noktasında sorumluluk bilinci ve ortak akılla gerçekçi, yapıcı ve tatmin edici çalışmalar yapması elzemdir. Bunun için sorunları ötelemeden, sosyal ve küresel gerçeklikleri göz ardı etmeden, çok boyutlu, kapsamlı, koordineli ve disiplinli çalışmalarla bir yol haritası ve gelecek perspektifi oluşturulmalıdır. Bu meyanda Diyanet İşleri Başkanlığı, din ve irşat hizmetleri açısından üniversiteleri önemli bir imkân olarak görmektedir. Öte yandan İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerinin, Diyanet İşleri Başkanlığının yürüttüğü vaaz, irşat, cami dersleri, konferans, panel, seminer gibi topluma hizmet faaliyetlerinin, eğitim ve araştırma gibi akademik sorumluluklar kapsamında değerlendirilmesinin motivasyon açısından olumlu etkisinin olacağı düşünülmektedir. Ayrıca din eğitimi ve hizmetlerinin daha etkin bir şekilde yürütülmesi, Diyanet İşleri Başkanlığı ve İlahiyat/İslami İlimler Fakülteleri arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesi amacıyla "İstişare Heyeti" tesis edilmesinde fayda mülahaza edilmektedir.

35. İl Müftüleri İstişare Toplantısı

SONUÇ BİLDİRGESİ

6 Dinin merhamet yüklü, güven ve umut veren mesajlarının muhataba ulaştırılmasında ve toplumumuzun manevi kalkınmasında vaaz ve irşat hizmetleri öteden beri etkin bir rol oynamıştır. Ancak bu hizmetlerin; toplumsal beklentiler, muhatap kitledeki değişimler, karşılaşılan problemler, kullanılan dil/üslûp ve ihtiyaçlar dikkate alınarak sürekli yenilenmesi gerekmektedir. Zira yüce dinimizin evrensel ilkelerinin farkında olarak yaşanan hayatı doğru tahlil edip sosyal gerçeklikleri yok saymadan, bugünü ve yarını en güzel şekilde inşa etmeye çalışmak, mühim bir ideal ve sorumluluktur. Bu çerçevede, dinin hayatla irtibatının zayıf olması, dinî, sosyal ya da doğrudan insanı ilgilendiren diğer meselelere İslam adına doğru, gerçekçi ve pratik boyutu olan çözümler getirilememesi; inancın hayatın içinden konularda ikinci planda kalmasına, istismar edilmesine, hatta hayatın dışına itilmesine sebep olmaktadır. Yaşanan hayatı, sorunları, sosyal gerçeklikleri dikkate almayan bir din anlayışı doğal olarak kabul görmemekte ve marjinal grupların oluşmasına sebep olmaktadır. Bu açıdan din eğitimi ve öğretiminin amaç, metot, muhteva gibi açılardan yeniden ele alınması gerekmektedir.

35. İl Müftüleri İstişare Toplantısı

SONUÇ BİLDİRGESİ

7 Kitle iletişim araçlarının kullanımının her geçen gün arttığı bir dönemde, din ve irşat dili, anlam ve zerafet boyutuyla daha önemli hale gelmiştir. Din adına sorumsuzca sarf edilen kaba ve gelişigüzel söylemler dine dair farkındalığı örselemektedir. Bu açıdan, dinî konularda konuşan herkesin, sahih kaynaklara dayalı bilginin yanında yapıcı, birleştirici ve kucaklayıcı bir söylemi de kuşanması gerekir. Aksi takdirde, müspet hiçbir dinî içerik arz etmeyen, tekelci, yargılayıcı ve baskılayıcı bir üslubun Müslümanlardan ziyade İslam'a mâl edilen bir anlayışı beslediği dikkat çekmektedir. Bu itibarla, nebevi metodu ilke edinerek akl-ı selim ve kalb-i selime uygun, güzel ahlak merkezli, yalın, saygın, hassas ve bütüncül bir üslup, dinin insanlarla doğrudan buluşmasında oldukça önem arz etmektedir. Bunun için de İslam'ın yüce hakikatlerinin tutum, tavır ve eylem olarak aktarılmasında sorumluluk sahibi herkese büyük görevler düşmektedir.

35. İl Müftüleri İstişare Toplantısı

SONUÇ BİLDİRGESİ

8 Modern yaşam pratiklerinin küresel bir etkiyle hayatı kuşattığı; maddiyat düşkünlüğü, güç ve çıkar tutkusu, tüketim iştahı ve aşırı dünyevileşmeyle bütün insanlığın madde ve mana boyutunda ciddi savrulmalara maruz kaldığı günümüzde örselenen en önemli alanlardan biri din ve dindarlık olmuştur. Şeklî dinî tezahürlerin arttığı, ibadetlerin Allah'a karşı sorumluluk ve kulluk bilincinin bir gereği olmaktan ziyade, alışılmış eylemler manzumesi haline dönüştüğü, dinin şahsi menfaatlara hizmet etmesi ölçüsünde önem ve değer gördüğü bir dindarlık anlayışının İslam'ın insan özelindeki hedefleri ile muvafık olmadığı çok açıktır. Bu itibarla, yüce Allah'a gönülden bağlılık ve teslimiyeti resmeden, varoluşu anlamlı kılan, düşünce, tutum ve eylemlerde bilgiyi, ihlası, samimiyeti, etik, estetik ve takvayı merkeze alan güzel ahlaka dayalı bir dindarlığın ikame edilmesi için yoğun çaba sarf etmek önemli bir şuur ve sorumluluk ödevidir.

35. İl Müftüleri İstişare Toplantısı

SONUÇ BİLDİRGESİ

9 Müslümanların inanç, ibadet ve ahlâk esaslarını, dünya görüşlerini, hayat tarzlarını ve değer yargılarını belirleme noktasında Kur'an-ı Kerim'den sonra dinin ikinci temel kaynağı olan sünnet, Müslümanların varlık, bilgi ve değer tasavvuruna esas teşkil etmektedir. Hâl böyleyken bugün, sünnetin teşrideki yerini hafife alarak dinin bekâsının yapıtaşı olan Kur'an-sünnet bütünlüğünü göz ardı eden, gereksiz ve faydasız tartışmalarla zihinleri meşgul ederek hikmet ve maslahatı öteleyen yaklaşımların önemli bir sorun olduğu, özellikle genç kuşaklarda dinin ana kaynaklarına karşı bir güvensizlik oluşturarak itikadi savrulmalara sebebiyet verdiği ortadadır. Bu noktada, doğru dinî bilginin üretilmesi, en güzel yöntemle sunulması ve nebevi bir örneklikle hayata rehberlik edilmesi konusunda iki önemli kurum olan Diyanet İşleri Başkanlığı ve İlahiyat/İslami İlimler Fakültelerinin işbirliği neticesinde tebarüz edecek gayret ve çalışmaların, söz konusu tutarsız ve kategorik yaklaşımı bertaraf edip toplumu sahîh bir tasavvur ve ortak sağduyu ile kucaklayacağı aşîkârdır.

T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI
Diyanet İşleri Başkanlığı

35. İl Müftüleri İstişare Toplantısı
15-18 Ekim 2018 / Ankara

35. İl Müftüleri İstişare Toplantısı

SONUÇ BİLDİRGESİ

10 Toplumların en önemli imkânı ve değeri olan gençliğin, sahih bilgi ve kuşatıcı bir yaklaşımla, manevi dünyalarına rehberlik edilmesi fevkalade mühim bir husustur. Zira genç kuşaklar ancak inanç, medeniyet ve değerlerinin izinde, kendilerine ait bir gelecek inşa edebilirler. Bu sebeple, hakikati manipüle eden inkârcı ve istismarcı odak ve akımların genç kuşakların zihin ve gönül dünyalarında meydana getirmeye çalıştıkları tahribata engel olmak, sorumluluk sahiplerine düşen bir vazifedir. Bu bağlamda, Diyanet İşleri Başkanlığının gençliğe yönelik faaliyetlerinin yaygınlaştırılması ve özellikle üniversite kampüslerinde gençlik merkezleri açılmasında ciddi faydalar mülahaza edilmektedir. Nitekim Diyanet İşleri Başkanlığı, bu sene 17 Kasım'da açılışının yapılacağı Mevlid-i Nebi Haftası'nda, "Peygamberimiz ve Gençlik" konusunu tema olarak belirlemiştir. Diğer taraftan, din eğitiminin örgün eğitim kurumlarında amaç, içerik, kazanımlar ve materyal boyutuyla ideal düzeyde yer alması önemlidir. Ayrıca medyada ve tüm dijital platformlarda gençlerin İslam'ın aydınlık dünyasıyla kolayca karşılaşp buluşmalarını temin için nitelikli, kapsamlı ve dikkat çekici çalışmalar yapılması gereklidir. Aynı şekilde çocukluk ve ergenlik döneminin gelişim evrelerine uygun, kaynağını sahih dinî referanslardan alan yazılı, görsel ve eğitsel materyallerin ve programların geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI
Diyanet İşleri Başkanlığı

35. İl Müftüleri İstişare Toplantısı
15-18 Ekim 2018 / Ankara

35. İl Müftüleri İstişare Toplantısı

SONUÇ BİLDİRGESİ

11 Sorumluluk ve değerlerin ihmal edildiği bir dünyada sabır, anlayış ve akl-ı selim ile çözülebilecek sorunlar ve krizler yönetilememekte ve neticede şiddet realitesi ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede, cinsiyet ayrımına dayalı yaklaşımlarla hareket ederek kadını değersizleştirmenin, aşağılamanın ve ona şiddeti reva görmenin hiçbir insanî, ahlakî ve dinî referansının bulunması mümkün değildir. Bilakis insan onurunu zedeleyen; yaşama, inanma, düşünme ve tercihte bulunma hakkını gasp eden her türlü oluşum, inanış, gelenek, töre ve anlayışla hep birlikte mücadele etmek, her şeyden önce iman ve kulluğun gereğidir. Sadece fiziki boyuta indirgenmemesi gereken şiddetin tamamen önüne geçilmesi noktasında, yüce dinimizin adalet ve merhamet ilkelerini, sevgili Peygamberimizin örnek hayatını toplumun tüm bireylerine ve katmanlarına ulaştırmak önemli bir vazifedir. Bu itibarla Diyanet İşleri Başkanlığı, bütün görevlileriyle, kadınlarımızın, çocuklarımızın ve insanlığın maruz kaldığı şiddet hadiselerinin son bulması için etkili, sürekli ve somut önlemlerin alınması hususunda sorumluluğunun gereklerini yerine getirmeye azim ve kararlılıkla devam edecektir.

35. İl Müftüleri İstişare Toplantısı

SONUÇ BİLDİRGESİ

12 Din hizmeti konusunda en önemli hususlardan biri de nitelikli insan kaynağıdır. Zira her bir görev sahası, kendine özgü şartları ve imkânları gereği farklı formasyonlar gerektirmektedir. Okul öncesi, kadın, aile, çocuk, genç, engelli, hasta, mahkûm, mülteci, yaşlı gibi birçok alanda din hizmetini en güzel şekilde yerine getirmek için yeterli eğitim almış ve alan bilgisine sahip personele ihtiyaç duyulmaktadır. Söz konusu personelin yetiştirileceği kaynak olan İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerimizin bu gerçeğe ve ihtiyaca göre program açma, branşlaşma, müfredat oluşturma vb. alanlarda çalışma yapması gereklidir. Nitekim sosyo-kültürel içerikli din hizmetleri, manevi rehberlik ve değerler eğitimi ihmale gelmeyecek özel alanlar olduğundan, devlet teşkilatındaki ilgili kurumların işbirliği ve koordinasyonu önem arz etmektedir.

35. İl Müftüleri İstişare Toplantısı

SONUÇ BİLDİRGESİ

13 Bugün İslam coğrafyası savaşlar, yoksulluk, terör eylemleri, ümitsizlik gibi devasa sorunların kuşatması altında tarihinin en zor dönemlerinden birini yaşamaktadır. Daha vahim olanı; İslam'ın temel esaslarında, Kur'an ve sünnette hiçbir şekilde meşruiyeti bulunmayan birtakım yapılar, tefrika ve terör eylemlerini İslam adına gerçekleştirdiklerini ifade ederek barış ve esenlik dini İslam'a, birlik ve beraberliğimize, bütün insanlığın geleceğine en büyük zararı vermektedir. Esasında rahmet vesilesi olan ırk, mezhep, meşrep ve düşünce farklılıklarının nefret ve kaosa alet edilmesi, vahim bir cehalet ve büyük bir ihanettir. Bu durum karşısında sahih dinî bilgiyi, İslâm'ın sevgi ve barış yüklü mesajlarını toplumumuza ve insanlığa sunmak, iç meseleleri kardeşlik hukuku içinde çözmek için özveri ve fedakârlıkla, işbirliği içinde çalışmak bütün Müslümanlar için en büyük sorumluluktur. **Kamuoyuna saygıyla duyurulur.**

T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI
Diyanet İşleri Başkanlığı

35. İl Müftüleri İstişare Toplantısı
15-18 Ekim 2018 / Ankara